THE ARCHETYPE IN THE FANTASTIC PROSE OF VASILE VOICULESCU

Anca Daniela MANU (LOVIN),
PhD Candidate, University of Piteşti

Abstract: The article aims to highlight the way that concepts such as the archetype and the collective unconsciousness, promoted by the founder of analytical psychology, C.G. Jung, are present in the fantastic stories of Vasile Voiculescu. In the fantastic prose of Vasile Voiculescu, there is an important theme represented by the aspiration of knowing the primordial, archaic, complete man, certain characters acquiring this capacity of wholeness, of bringing into consciousness the four parts of the self that Jung was talking about. Usually, only two parts can be brought to the upper side of consciousness, the other two remaining occulted in the depths of the spirit. The fourth function is difficult and dangerous to bring to the upper side of consciousness and it is complementary to the dominant one. This function is activated in the chosen ones, such as the solomons, the witches, in stories like in The last Berevoi, In the midst of wolves, Fisherman Amen, in times of crisis, when society needs to restore its balance, or in those who have suffered accidents, such as Father Sofonie in the story Schimnicul. The link between consciousness and unconsciousness is possible only by finding a way of communication and this fact is possible through the processes that generate symbols: the dream and the artistic creation, activities carried out with a low degree of censorship of the consciousness and which open the way of knowing a complete man.

Keywords: archetype, collective unconsciousness, story, fantastic

Lumea din povestirile lui Vasile Voiculescu păstrează esenţa începuturilor, adaosurile modernităţii nereuşind decât să-i tulbure rosturile, să-i strice echilibrul. Satul cu urme de arhaic păstrează ceva din puritatea începuturilor, din taina creaţiei. „Nicăieri n-am mai văzut cer sfâşiat de apusuri mai adânci şi mai misterioase, prin care se scurgea, galben, peste meleaguri încremenite în vechime, parcă sângele melancolic al unor ere de mult încheiate în restul lumii."[1] Imaginea apusului cu frumuseţea lui sfâşietoare transmite subtil un mesaj ce va fi dezlegat pe parcursul lecturii, un simbol ce trebuie decriptat, dar nu cu orice cheie, ci prin intermediul **arhetipului**, căci prin fiinţa satului arhaic în care se desfăşoară acţiunea povestirilor voiculesciene, pare că circulă *sângele melancolic al unor ere de mult încheiate*. „Pentru omul tradiţional, imitarea unui model arhetipal este o reactualizare a momentului mitic când arhetipul a fost revelat pentru prima oară. Ceremoniile [...] suspendă scurgerea timpului profan, durata şi proiectează pe cel pe care le celebrează într-un timp mitic, *in illo tempore.*"[2] De fapt **inconştientul colectiv** şi **arhetipul** sunt prezente în cele mai variate şi surprinzătoare forme în povestirile lui Vasile Voiculescu care palpită de fiorul începuturilor.

Inconştientul colectiv conţine experienţa, programul întregii specii, structurat pe baza unor elemente semnificative care îşi fac apariţia în mod repetitiv la toţi membrii. Aceste elemente semnificative comune dau posibilitatea *indivizilor aleşi* de a vorbi cu

[1] Vasile Voiculescu, *Integrala prozei literare*, Editura Anastasia, Bucureşti, 1998, pp.295-296
[2] Mircea Eliade, *Mitul eternei reîntoarceri*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti,1999, p.76

animalele, ca vrăjitorul Şotropa din povestirea voiculesciană *Schimnicul*, sau ca Luparul despre care se spunea că ar cunoaşte graiul lupilor, din naraţiunea *În mijlocul lupilor*, a aceluiaşi autor. „Una dintre caracteristicile reinstaurării condiţiei paradisiace va fi tocmai puterea asupra animalelor, care constituie de mult un privilegiu al şamanilor şi al lui Orfeu. Or, reintegrarea Paradisului se regăseşte în misticile arhaice şi primitive înglobate în mod obişnuit sub numele de şamanism."[3] Asemenea practici şamanice se întâlnesc la un grup important de personaje din proza voiculesciană: Şotropa, Părintele Antonie, Luparul, Amin, Berevoi. „[C]eea ce îl deosebeşte pe un şaman de un psihopat e faptul că el reuşeşte să se vindece şi sfârşeşte prin a dispune de o personalitate mai puternică şi mai creatoare decât restul comunităţii."[4] Aceştia sunt solicitaţi să salveze societatea dintr-o situaţie de criză. Ei găsesc forţa de a rezolva o situaţie aparent fără ieşire prin puterea sinelui, prin activarea întregii energii a fiinţei care stă ocultată precum un aisberg în profunzimile spiritului. Activând întreaga energie a sinelui, iniţiatul se conectează la puterea întregii umanităţi din toate timpurile pătrunzând în inconştientul colectiv. Totuşi această conectare este periculoasă şi poate să conducă la regresia individului, la destabilizarea acestuia dacă nu este iniţiat.

Prin vocea inconştientului colectiv se conturează un om străvechi, căreia nicio experienţă sau trăire specific umană nu-i este străină. Inconştientul colectiv conţine un model al omului, un program perfect, un om generic complet şi ideal. Acest model are menirea de a arăta permanent ce este sau cum este cu adevărat **omul** şi este numit ***sine***. În proza fantastică a lui Vasile Voiculescu, există ca temă importantă aspiraţia spre *omul primordial*, arhaic, complet, anumite personaje dobândind această capacitate de întregire, de aducere în conştiinţă a celei de-a patra funcţii despre care vorbea Jung, cea mai greu accesibilă conştiinţei şi care este complementară celei dominante. Funcţia inferioară e activată la cei *aleşi*, în momente de graţie, sau la cei care au suportat accidente. Magul Berevoi, protagonist al povestirii lui Vasile Voiculescu *Ultimul Berevoi*, ales să învingă ursul, transferând prin act magic în taurul conducător al cirezilor, puterile marelui taur al muntelui, bătrânul arhitaur, caută răspunsuri prin sine la strămoşi. „Porni să se cerceteze. Subţiindu-se ca o luminiţă pe găurica unei chei, pătrunse până în cele mai ascunse ale lui. Meşteşugul îl moştenise din neam în neam, odată cu pizma şi ura lumii, ursite tuturor câţi ridică măcar un creştet deasupra ei. *Uitase ceva?* Coborî la taică-su, Berevoi cel tânăr, vestit vraci şi descântător […]

-*Sărise o datină*? Ajunse la bunică-su Berevoi cel Mare, meşter zodier şi cititor în stele […]

-*Călcase vreo rânduială?* Alunecă mai departe. Pe dâra lăsată de arderile vechiului duh se afundă în adâncul pomenirilor şi sosi pe funia neamului la moşi-strămoşi.

- *Se abătuse de la vreo îndatorire?* Şi în apriga-i pornire, clătină, din somn străbunii cu căciuli aşijderi împletite, din care odinioară cei mai viteji se aruncau singuri, cu piepturile goale, în suliţe, să ducă de vii veste la zei despre năpastele căzute asupra neamului. Ce uitase? Ce nu împlinise?

[3] Mircea Eliade, *Şamanismul şi tehnicile arhaice ale extazului*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1997, p.206
[4] Mircea Eliade, *Istoria credinţelor şi ideilor religioase*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2000, p.232

Dar Berevoii din veac, toţi mucenici ai vrăjitoriei, trecură trişti, fără să-i răspunză. Şi durerea lor îi spintecă sufletul.

Atunci, ca nişte porţi, neguri lăuntrice se dădură într-o parte. Şi deodată se arătă marele taur de odinioară: nu amăgit de o momâie, ci cu coarnele roşite de sânge. I se înfăţişă apoi ursul tragic de odinioară, care murea împuns, lăsându-i taina: magia se istovise în om ..."[5] Berevoi coboară treptele sinelui, progresiv, pătrunzând în adâncul inconştientului personal, ajungând la tată şi bunic şi apoi tulburând somnul strămoşilor, se strecoară spre inconştientul colectiv, în sinele latent, prin activarea celei de-a patra funcţii psihice ajungând *la un nivel complet primitiv, o bruscă şi dramatică schimbare care îl întoarce spre nivelul animal*, spre strămoşul totem. Astfel află răspunsul. Pentru ca magia să se împlinească, ***omul-urs*** trebuie să se aducă pe sine jertfă.

Această activare a forţelor spiritului, a întregii potenţialităţi a fiinţei, prin posibilitatea de a activare a celei de-a patra funcţii a spiritului, fapt imposibil în starea de conştient, este prezentă şi în povestirea *Viscolul*. În momentele de agonie, când sufletele sunt aproape de a se desprinde de trup, are loc pătrunderea supranaturalului în universul mimetic. Când soldaţii erau gata să se lase în mrejele morţii, părăsind lumea conştientului („cugete – nu mai aveau") activează profunzimile spiritului, cerând ajutor din toată fiinţa. („Trăiră totuşi o ultimă aţâţare tulbure a tuturor puterilor din ei aţintite asupra primejdiei. Ajunseră la exaltarea nefirească, unică, a supremei spaime, refugiaţi în piscurile necunoscute ale fiinţei lor stoarse de ananghie. Mai aveau un pas ca să salte dincolo în neant."[6])Tinerii sunt salvaţi de sergentul Negrea şi de caporalul Ilie Ţintoi, care prin puterile dincolo de fire cu care înfruntă stihiile, aparţin unei alte realităţi ce interferează pentru scurt timp cu lumea reală, pentru ca momentul de criză să fie depăşit. Conjugarea acestei energii a celor care desprinşi din legile conştientului ajung la alcătuirile dintâi ale fiinţei, cu cea a celor doi dispăruţi, face posibilă comunicare între două realităţi care nu se supun aceloraşi legi.

Această forţă uluitoare a psihicului este activată la adevărata ei potenţialitate numai în momente de criză, când fiinţa se află în mare pericol şi nu întâmplător aproape de a trece pragul unei alte realităţi. Tânăra din istoria inserată în povestirea *Lipitoarea* îşi chemase iubitul în ajutor cu puterile conjugate ale *sinelui*. „se zbuciumase cu inima, cu gândurile, cu toată fiinţa spre el, chemându-l s-o scape, şi o minune i-l adusese."[7]

La fel se întâmplă şi cu Amin, ***omul-peşte***, protagonistul povestirii voiculesciene *Pescarul Amin*, care pentru a evita o catastrofă piscicolă ce ar fi zdruncinat rosturile firii, *se face gând* pentru a afla soluţia : „...se încordă...O dată: şi intră ca în fundul morţii. A doua oară şi ieşi ca dintr-un înec. A treia oară: se opri într-un luminiş de adânc. Şi iată, se făcuse gând. [...] Acum coborî acolo în fund cu toate ştiinţele gândurilor pescăreşti. Se strânse în sine ca într-o dureroasă rugăciune, numai să descopere morunul.[...] Se scrută singur: simţea că trece într-o altă adâncă prefacere... Nu mai avea nimic de-a face cu fapta, cu lucrarea... De acum se închina cugetelor, odihnei în gânduri...Ca bunicul. Oare îmbătrânim aşa, dintr-o dată? Se cercetă: poate! Dar, oricum, această bătrâneţe se arăta

[5] Vasile Voiculescu, *Integrala prozei literare*, Ed. cit., pp. 204-205
[6] Idem, p.210
[7] Idem, p.221

cu totul nouă, un alt chip al vieţii…O îmbogăţire a ei cu nemăsurate lărgimi înapoi şi înainte, o scumpă atotînţelegere, o dezinteresare împărătească, o nepăsare plutind binevoitoare deasupra tuturor.”[8] Este prezentă şi aici aceeaşi coborâre dinspre **ego** spre **sine** în căutarea omului complet prin aducerea funcţiei inferioare la nivelul conştiinţei în vis sau în transă. În capodopera *Pescarul Amin*, Vasile Voiculescu surprinde prin intermediul literaturii, în mod admirabil, ideea de **arhetip : „**Bătrâneţe grea de har şi puteri, dezbărate de carne, strânse, încordate în ele însele ca pentru o înălţare. Cum putea fi bătrâneţe, când se simţea gâlgâind în el ca sucul uriaş a mii şi mii de alte vieţi stoarse într-o clipă de tot ce aveau mai tare şi mai preţios în ele ca să i se dăruiască lui […] Pătrunsese în cotloanele zămislirilor dintâi, trecea prin toate întortocherile desfăşurărilor de la începutul începuturilor, vedea tot, cunoştea tot, simţea şi înţelegea tot…Nu-l mai mărgineau pereţii lui strâmţi…Privea aievea cum strămoşii nu mai şedeau ca chiliuţele de miere, despărţite, deosebite unele de altele, deşi în acelaşi unic fagure, care era el. Obloanele dintre ei, sub apăsarea ananghiei, se spulberaseră, şi toată avuţia agonisită, toată ştiinţa lor, descoperirile, cercetările, biruinţele lor tăinuite se vărsau din adâncurile lor în adâncurile acum ale lui. […] În măreaţa-i aiurare, el fu aievea însăşi urzeala obştească, întregul sobor al străvechimii. Nu mai era o frântură. Se alcătuia, se împlinea cu întregul tot ce era afară. Şi tot ce fusese afară se umplea cu el…”[9] Prin urmare, **sinele** conţine **eul** şi o parte din inconştient, iar cealaltă parte a inconştientului e comună tuturor. Prin intermediul arhetipurilor, aceste forme înnăscute, preexistente, omenirea se hrăneşte din acelaşi izvor al imaginarului, care la nivel structural este comun şi se îmbogăţeşte, la nivel individual, urcând spre conştiinţă, prin umplerea acestor forme goale cu materialul experienţei conştiente. „Există tot atâtea arhetipuri câte situaţii de viaţă tipice.”[10] Ca şi Berevoi, Amin găseşte rezolvarea dilemei existenţiale descoperind în sine *închipuirea*, căci *imaginaţia activă este singurul mijloc de a ajunge la cea de-a patra funcţie şi implicit la atingerea totalităţii, a unificării, şi a individuării*.

În privinţa părintelui Sofonie, protagonistul povestirii lui Vasile Voiculescu *Schimnicul*, înţelesurile sunt nuanţate. Fusese adus de maică-sa la mănăstire la numai cincisprezece ani, pentru că în urma unui *accident*, a unei spaime grozave, copilul nu-şi găsea liniştea şi rostul. Când era mic fusese lovit de „un berbec nărăvit să-mpungă, îl trântise şi-l buşise cu maiul capului până-l lăsase leşinat.”[11] Asupra acestui accident pluteşte o anumită incertitudine. Lovit de berbec, Sofonie, pe numele de mirean Stan, se răzbună pe neamul ce-i făcuse rău prădând turmele, sau **omul-lup** avusese încă din copilărie un germen al animalului cu care se identifica şi astfel e atacat de berbec fiind perceput ca un pericol? Cert este că după accident, la începuturile şederii sale la mănăstire, cu tânărul se petrec lucruri stranii: „ucenicul Stan venea somnoros cu o căldare să scoată apă. Dar înainte de a ajunge la fântână, întinse mâna, şi roata cu lanţ se desfăcu singură, neatinsă; găleata se afundă, şi, până ce băiatul s-o apuce, ea porni să se

[8] Idem, p.332
[9] Idem, pp.332-333
[10] C.G. Jung, *Arhetipurile şi inconştientul colectiv*, Editura Trei, Bucureşti, 2003, p.59
[11] V. Voiculescu, Integrala prozei literare, Ed. cit., p. 307

urce de la sine."[12] Urmărindu-l, fraţii din mănăstire află şi alte lucruri uluitoare. „Trimis să descuie biserica, uneori uşa se deschidea singură, ucenicul fiind încă la câţiva paşi depărtare, ca şi când braţul cu cheia i s-ar fi lungit, nevăzut. Alteori, vrând să coboare o candelă, era de ajuns să se uite în sus spre ea, ca lănţugul de care atârna să se desprindă din cârlig şi vasul să i se lase ascultător dinainte. Prorocea vremea mai bine decât orice calendar."[13] Vestind o zăpadă timpurie mărturiseşte că s-a întâlnit cu ea în cale. În urma acestor fapte uimitoare faima mănăstirii sporeşte. Precizările naratorului heterodiegetic trimit la puterea inconştientului, la forţa celei de-a patra funcţii psihice adusă la suprafaţa conştientului în timpul stării de transă a călugărului. („De altfel, tânărul nu-şi da seama de ceea ce săvârşeşte. Lucra ca într-un fel de somn, un soi de beţie."[14]) Deranjat de suspiciunile călugărilor, Sofonie învaţă „să pună stăpânire pe sine şi să se păzească atât de el însuşi, cât şi de ceilalţi. […] Dezbărat ca de nişte cusururi de acele scăpări în afară ale adâncului, izbutise să-şi astupe spărturile făcute în alcătuirea lui de maiul berbecului şi să se dreagă."[15] Un alt fapt uimitor în comportamentul părintelui Sofonie este *asceza sa impresionantă*, şi faptul că reuşea să-i umilească pe confraţi cu râvna sa, ca şi când s-ar fi îndepărtat de slăbiciunea trupească şi şi-ar fi găsit energia într-o realitate paralelă. „Tăcut şi îngheţat, sta fără nicio legătură cu soborul, care-i socotea nevoia de singurătate ca o trufie, muţenia ca o împietrire."[16]

Tainele textului pot fi lămurite prin intermediul operei lui Mircea Eliade. În studiul *Solilocvii*, savantul susţine că „asceza poate fi magică sau religioasă. Poate fi o forţă liberă, avându-şi drept izvor voinţa omului şi drept ţintă capriciul sau curajul său, şi atunci e o energie magică […] sau poate fi un act de mimetism al divinităţii, de renunţare definitivă la condiţiile umane, de submitere şi ofrandă, şi atunci devine un suprem act religios."[17] Asceza implică „o renunţare fie la viaţă, fie la fructele ei. Renunţarea, în sens de ofrandă sau de mimetism, e un act de infinite posibilităţi sacre. Dar magia, de asemenea, se poate sluji de renunţare, deşi într-un alt şi mult deosebit sens. În magie, aceasta înseamnă renunţarea la limitele impuse din afară, din firea lucrurilor sau din obiceiurile oamenilor. Nu e pasivitate sau resemnare – nu e în nici un caz ofrandă zeului – ci depăşire glorioasă a limitelor care încercuiau şi umileau lucrul la care un mag s-a hotărât să renunţe."[18] Această râvnă neobosită a lui Sofonie, această asceză neobişnuită este una de tip magic, căci e lipsită de căldura iubirii de aproapele, de supunere şi umilinţă. E un act voliţional. *Semne* cu privire la asceza magică sunt presărate de naratorul-auctorial peste tot căci, deşi stătea „treaz, puternic, neabătut […] în fruntea soborului, pe care îl târa după sine [ca un] atlet al călugăriei prin marile osteneli evlavioase şi înflăcăratele-i lucrări duhovniceşti [şi] ţinea post negru, fără abatere, silind cu aspra-i pildă pe nemernicii fraţi să nu se dedulcească la mâncare"[19] era

[12] Idem, p. 308
[13] Idem
[14] Idem, p. 309
[15] Idem
[16] Ibidem
[17] Mircea Eliade, *Solilocvii*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2003, p.24
[18] Idem, p. 25
[19] Vasile Voiculescu, *Integrala prozei literare*, Ed. cit., p.303

ca un *îndreptar de gheaţă* în faţa semenilor. Stareţul îi atrage atenţia când îi dă dezlegarea pentru schimnicie că „după chipul lui Cristos, adevăratul pustnic ia cu el, acolo, în pustie, omenirea toată strânsă în inima lui”[20], iar pustnicia nu este trufie, ci smerenie şi jertfă.

Omul aspiră permanent spre *vârsta de aur* a începuturilor ce trebuie redobândită, căci „dualitatea lumii aparenţelor în care trăim este falsă, înşelătoare; ea constituie starea de păcat şi nu există izbăvire decât în contopirea cu realitatea divină, adică în întoarcerea la unitatea fundamentală.”[21] În mitologia indiană, Shiva, divinitate androgină, „căci se identifică principiului informal al manifestării, este adesea reprezentat strângând-o cu putere în braţe pe Shakti, propria-i *putere*, figurată în chip de divinitate feminină.”[22] Acest mit se reflectă în povestirea voiculesciană *Lostriţa*. Protagonistul, Aliman, pescarul care-şi sporea puterile când vedea lostriţa, ***animalul - totemic***, („când i se arăta lostriţa îi mergea bine şi avea spor”[23]) se îndrăgosteşte de Ileana, femeia misterioasă, ce vine din *netimp* şi care are atributele **animei**, întregindu-i fiinţa. „Parcă fuseseră făcuţi şi adunaţi înadins unul pe potriva celuilalt. […] Flăcăul […] ţinea fata în braţe şi dulcea ei povară împlinea tot ce râvnise şi jinduise nebuneşte până atunci.”[24] Trezindu-şi **anima** din adâncurile inconştientului, „Aliman era mai sănătos, mai voinic, mai frumos şi mai bun cum nu [mai] fusese niciodată”, se apropie de imaginea omului complet din fiinţa lui şi dintotdeauna. Cei doi vieţuiesc ca în paradisul originar, nefiind încorsetaţi de convenienţe sociale. În cele din urmă, flăcăul temător, dorind *să-şi statornicească norocul*, se gândeşte la legiferarea relaţiei, dar fata fără nume („Îi dase de la el numele Ileana.”) nici nu vrea să audă. „Ea ştia de ibovnic şi de dragoste, nu-i ardea nici de popă, nici de biserică. Nu pentru asta venise ea pe lume. Era sălbatecă. Cu multe ascunzişuri şi taine”[25] Naratorul heterodiegetic strecoară cu subtilitate în text îndoiala specifică fantasticului, sintagma cu privire la *venirea pe lume* a fetei ascunzând o dublă semnificaţie.

Celor trei niveluri ale psihicului conştientul, inconştientul personal şi inconştientul colectiv „li se adaugă în ecuaţia mare a funcţionării individului un al patrulea nivel, relaţia sferei cu lumea exterioară a conştiinţei colective, ca realitate culturală a valorilor şi formelor cunoscute de omenire. Acest model topografic include ca structuri generale arhetipurile şi ca structuri particulare complexele. Dintre complexele complementare ale identităţii şi relaţionării [sunt amintite] eul, umbra şi, respectiv, persona şi complexul contrasexual, anima/animus.”[26] Fiecare complex deţine o anumită cantitate de energie psihică oferită de arhetipul care îi stă la bază. În povestirea *Pescarul Amin*, Vasile Voiculescu surprinde tocmai această energizare a psihicului prin intermediul moştenirii genetice ce se află în stare latentă în adâncurile sinelui („simţea gâlgâind în el ca sucul uriaş a mii şi mii de alte vieţi stoarse într-o clipă de tot ce aveau

[20] Idem, p.307
[21] Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicţionar de simboluri*, Editura Artemis, Bucureşti, 1993, p.9
[22] Idem
[23] Vasile Voiculescu, ***vol. cit.***, p.290
[24] Idem, p. 292
[25] Idem
[26] Mihaela Minulescu, *Introducere în analiza jungiană*, Ed. Trei, Bucureşti, 2001, p.39

mai tare şi mai preţios în ele ca să i se dăruiască lui."[27]) Această energie dă viaţă complexului care capătă o dinamică proprie, independentă de cea a conştiinţei, Amin găsind astfel *sub apăsarea ananghiei* soluţia salvatoare oferită prin sine de strămoşi, căci „toată ştiinţa lor, descoperirile, cercetările, biruinţele lor tăinuite se vărsau din adâncurile lor în adâncurile acum ale lui"[28] Faptele exterioare, percepute prin simţuri, îşi găsesc un ecou atât la nivelul conştiinţei, cât şi în cadrul complexelor inconştiente, energizate acestea comportându-se ca nişte pasageri ce participă la viaţa cotidiană fără ca beneficiarul să conştientizeze. Aşa cum conştiinţa cunoaşte o maturizare de-a lungul timpului şi complexele cunosc o dinamică temporală, mai multe stadii de evoluţie. Complexele se manifestă uneori în vise, această viaţă a *adâncurilor* fiind astfel adusă la suprafaţă.

Arhetipurile nu au un conţinut determinat decât din momentul în care devin conştiente, adică din momentul în care sunt umplute cu materialul experienţei conştiente. Astfel se explică nostalgia nesfârşită a lui Aliman sau Amin, dar şi gestul final al lui Berevoi. Arhetipul este vid, el este un element pur formal, nimic altceva decât o posibilitate de preformare, tendinţă de reprezentare a priori. El corespunde instinctului care, şi el nu poate fi recunoscut ca atare decât în momentul în care se manifestă. Arhetipul este psihoid pentru că el nu este accesibil direct conştiinţei, ci este transcendental. Această matrice care este arhetipul stă la baza tuturor ideilor şi concepţiilor căci „tuturor le stau la bază în ultimă instanţă forme originale arhetipale al căror caracter sensibil a luat naştere într-o epocă în care conştiinţa încă nu *gândea*, ci doar *percepea*. Gândul era obiect al percepţiei interioare, nefiind gândit, ci simţit ca un fenomen, […] văzut sau auzit. Gândul era în mod esenţial revelaţie, nu descoperire."[29]

O altă definiţie literară a arhetipului este prezentă şi în povestirea *Lipitoarea*, aceste *reprezentări colective* fiind adevărate „clişee păstrate în arhivele veşniciei, de unde revin la răstimpuri să se închege."[30]

Inconştientul „cea de-a patra funcţie [psihică], cea inferioară este inaccesibilă pentru voinţa noastră"[31] Aşa se explică chemarea tainică a lui Amin şi a lui Aliman către vânarea monstrului, - somnul uriaş, spaima apelor, care se dovedeşte a fi de fapt morun, animal totemic, protector al neamului Aminilor - respectiv a lostriţei. Inconştientul este înşelător ca oglinda apei, dă impresia că reflectă o realitate, dar de fapt este mult mai adânc, încărcat de simboluri ce se cer dezlegate. Tot păienjenişul de întâmplări la care cei doi participă este creat pentru atingerea scopului: vocea tainică a inconştientului care le chema fiinţele spre lumea primordială. Vânătorul se transformă astfel în vânat. Există în această vânătoare şi o trimitere mitologică limpede, căci ei refac un act sacru, ordinea, naşterea unui cosmos, neputându-se realiza decât având la origini o jertfă. În studiul *Mitul eternei reîntoarceri* Mircea Eliade preciza că „în anumite cosmogonii

[27] V. Voiculescu, *Integrala prozei literare*, p. 332
[28] Idem, p. 333
[29] C.G. Jung, *În lumea arhetipurilor*, Editura Jurnalul literar, Bucureşti, 1994, p.73
[30] V. Voiculescu, *Integrala prozei literare*, Ed. cit., p.224
[31] C.G. Jung, *În lumea arhetipurilor*, Ed. Cit., p.144

arhaice Lumea s-a născut prin sacrificiul unui monstru primordial, simbol al Haosului ."[32]

Conlucrarea dintre conştient şi inconştient este posibilă doar prin găsirea unei căi de comunicare şi acest fapt este posibil prin intermediul proceselor generatoare de simboluri: **visul** şi **creaţia artistică**, activităţi realizate cu grad redus de cenzură din partea conştientului. Dar pentru ca aceste **simboluri**, mesageri ai inconştientului să-şi atingă scopul e necesară şi interpretarea lor de către conştient. Relaţia complementară conştient/inconştient face atât de importantă tema unităţii contrariilor în operele lui Vasile Voiculescu şi Mircea Eliade. Această tensiune a contrariilor, această energie este simbolul care stă la baza lumii şi implicit la baza universului operei, un univers virtual, posibil.

Bibliografie:

Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain, *Dicţionar de simboluri*, Editura Artemis, Bucureşti, 1993
Eliade, Mircea, *Istoria credinţelor şi ideilor religioase*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2000
Eliade, Mircea, *Mitul eternei reîntoarceri*, traducere de Maria şi Cezar Ivănescu, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti,1999
Eliade, Mircea, *Şamanismul şi tehnicile arhaice ale extazului*, traducere din limba franceză de Brânduşa Prelipceanu şi Cezar Baltag, Editura Humanitas, Bucureşti, 1997
Eliade, Mircea, *Solilocvii*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2003
Jung, C.G., *Arhetipurile şi inconştientul colectiv*, Editura Trei, Bucureşti, 2003
Jung, C.G., *În lumea arhetipurilor*, Editura Jurnalul literar, Bucureşti, 1994
Minulescu, Mihaela, *Introducere în analiza jungiană*, Ed. Trei, Bucureşti, 2001
Voiculescu, Vasile, *Integrala prozei literare*, Editura Anastasia, Bucureşti, 1998

[32] Mircea Eliade, *Mitul eternei reîntoarceri*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti,1999, p.26